

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรม และบทบาทของครูภาษาไทยในการอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมไทยนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

1. บทความและเอกสารต่าง ๆ
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ

บทความและเอกสารต่าง ๆ

ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ ทั้งนี้ เพราะวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการกำหนดค่านิยมเป้าหมายของชีวิต และเป็นสิ่งคอยกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ แต่เมื่อมีการกล่าวถึงวัฒนธรรมโดยทั่วไปนั้น มักจะหมายถึงวัฒนธรรมแต่เพียงบางส่วนบางแง่เท่านั้น เช่นวัฒนธรรมทางการแต่งกาย ศิลปะหรือวาทะทาง กิจการมารยาท ซึ่งทั้งนี้ในความเป็นจริงแล้ว ความหมายโดยส่วนรวมของวัฒนธรรมในคานาวิชาการกว้างและลึกซึ้งกว่านั้น นั่นคือนอกจากจะหมายถึงการประพฤติปฏิบัติตนได้เหมาะสม และการเป็นผู้มีจิตใจสูงแล้วยังหมายถึงความเจริญในระดับสูงของมนุษย์ เช่น คนตรี วรรณกรรมหรือศิลปกรรม รวมทั้งหมายถึงแนวทางวิถีชีวิตและความเจริญงอกงามโดยส่วนรวมของมนุษย์อีกด้วย ฉะนั้นการจะเข้าใจวัฒนธรรมได้ก็จึงจำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจความหมาย ลักษณะ อิทธิพลและประโยชน์ของวัฒนธรรม อันจะเป็นผลให้เกิดการตระหนักในคุณค่าและสามารถมองเห็นแนวทางในการอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมให้ดำรงไว้

โดยรากศัพท์ คำว่า "วัฒนธรรม" เป็นคำสมาสระหว่างภาษาบาลีกับสันสกฤต โดยคำว่า วัฒน มาจากคำว่า วุฒฺสฺน แปลว่า เจริญงอกงาม ส่วนคำว่า ธรรม มาจากภาษาสันสกฤตว่า ธรรม หมายถึงความดี ซึ่งหากแปลความหมายแล้วก็คือ

สภาพอันเป็นความเจริญงอกงาม (สุพัตรา สุภาพ 2523: 140) ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Culture อันมีรากศัพท์มาจากคำว่า Cultura ในภาษาละตินมีความหมายว่าการเพาะปลูก หรือการปลูกฝัง คือมนุษย์เป็นผู้ปลูกฝัง อบรมบ่มนิสัยให้เจริญงอกงาม (อาเนต อภากริม 2519: 99)

สำหรับคำจำกัดความของวัฒนธรรมนั้น มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายด้วยกัน ดังเช่น Webster's New Collegiate Dictionary (1975: 277) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า "วัฒนธรรมคือการพัฒนาสติปัญญาและความรู้สึกนึกชอบชั่วดีด้วยการศึกษาและฝึกหัดมาเป็นอย่างดี เป็นแบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งรวมทั้งการพูด การคิด การกระทำ สิ่งทั้งหลายนี้จะขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของแต่ละคนว่าได้รับรู้ไว้เพียงใด"

บรูมและซีลซนิค (Broom Zelznick 1973: 56) กล่าวว่า "วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ประเพณี และความชำนาญที่คนเราได้นำในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม"

ส่วนพระยาอนุমানราชชน (2516: 87) ก็ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า

วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์ในสวนรวม หุ้ดายทอดกันไค่ เลี่ยนกันไค่ เอาอยางกันไค่ วัฒนธรรมคือสิ่งอันเป็นผลผลิตของสวนรวมที่มนุษย์ไค่เรียนรูมาจากคนแตก่อนสืบตอเป็นประเพณีกันมา วัฒนธรรมคือการศึกษา ความรู้สึก ความประพฤติ และกริยาอาการ หรือการกระทำไค่ ๆ ของมนุษย์ในสวนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกันและสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลป ความเชื่อถือ ระเบียบ ประเพณี เป็นต้น วัฒนธรรมคือมรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2512: 150) กล่าวว่า

วัฒนธรรมคือระบอบชีวิตของชุมชนหรือสังคม สังคมจะดำรงอยู่หรือดำเนินไปโดยไม่มีระบอบชีวิตไม่ไค่ ดังนั้นวัฒนธรรมกับสังคมก็อาจจะเรียกว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บ้างครั้งเราไค่คำ 2 คำนี้ประจุกจุกเป็นของสองสิ่งต่างหากจากกัน เราแยกเพื่อความ สะดวกแก่การกล่าวเท่านั้น แท้จริงแล้วสังคมกับวัฒนธรรมแยกกันออกไม่ไค่

อมรา พงศาพิชญ์ (ในสุจิต บุญบงการ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และศรีเพ็ญ
ศุภพิทยากุล, บรรณาธิการ 2521: 76) ก็ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่า "วัฒนธรรม
นั้นเป็นระบบในสังคมมนุษย์ ซึ่งทั้งนั้นมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น มิได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติโดย
สัญชาตญาณ"

ผู้ให้ความหมายของวัฒนธรรมอีกท่านหนึ่งคือประสาธต์ หลักศิลา (2514: 14)
ได้ให้คำจำกัดความว่า

วัฒนธรรมตามความหมายด้านวิชาการ หมายถึง กระบวนการพฤติกรรมทั้งหลาย อันเกิด
ด้วยการเรียนรู้ ผู้คนในสังคมมนุษย์แต่ละแห่งต้องมีพฤติกรรมเป็นแบบเดียวกัน เช่น
นั้น นอกจากพฤติกรรมต่าง ๆ แล้วยังรวมถึงผลแห่งพฤติกรรมเหล่านั้นด้วย สิ่ง
ต่าง ๆ เหล่านี้มีการถ่ายทอดกันได้ในบรรดาผู้คนของสังคมมนุษย์แต่ละแห่ง วัฒน-
ธรรมของผู้คนแต่ละพวก มิใช่เป็นสิ่งคงรูปตายตัวอยู่เช่นนั้นตลอดไป แต่มีการ
เปลี่ยนแปลงไปได้ ผลของพฤติกรรมหมายถึงวิถีชีวิตของต่าง ๆ ที่ผู้คนนำมาใช้
ในการดำรงชีวิต เช่น เลือด ภาชนะ เครื่องใช้ต่าง ๆ บ้านเรือน เป็นต้น
ผลของพฤติกรรมนั้นยังหมายรวมถึงสิ่งมีชีวิตที่อยู่กับคน เช่น ทัศนคติ คุณธรรม
และความรู้ต่าง ๆ

สจวต เซสส์ (2510: 47) กล่าวว่า "วัฒนธรรมหมายถึงหลักการของการ
ดำเนินชีวิตที่ชนในกลุ่มปฏิบัติตาม"

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 (คณะกรรมการ
การวัฒนธรรมแห่งชาติ ม.ป.ป. : 19) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า "วัฒน-
ธรรมหมายถึงลักษณะแสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความ
กลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน" ซึ่งตามความหมายนี้
แปลก สนธิรักษ์ (ม.ป.ป. : 41-42) ได้อธิบายไว้ว่า

1. ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม คือ
 - 1.1 ความเจริญทางวัตถุ หมายถึง การอยู่ที่ดี มีเครื่องใช้ดี มียา
รักษาโรคดี
 - 1.2 ความเจริญงอกงามทางจิตใจ หมายถึง ความซื่อสัตย์สุจริต ความ
มีเมตตากรุณา ความไม่เห็นแก่ตัว และไม่เบียดเบียนผู้อื่น
2. ลักษณะที่แสดงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย คือ
 - 2.1 การแต่งกาย กิริยามารยาทเรียบร้อย

2.2 การปฏิบัติตน เช่น การปฏิบัติตนต่อครอบครัว การปรับปรุงบ้าน-
เรือนของตนในสะอาดเรียบร้อย

2.3 การประพฤติตนในการนำเกียรติมาสู่ประเทศชาติบ้านเมือง

3. ลักษณะที่แสดงถึงความกลมเกลียวกาวหนาของชาติ คือ

3.1 ความสามัคคีกลมเกลียวของหมู่คณะ

3.2 ความเจริญก้าวหน้าทางวรรณกรรมและศิลปกรรม

3.3 ความนิยมไทย อันเป็นชาติบ้านเกิดเมืองนอนของตน

4. ลักษณะที่แสดงถึงศีลธรรมอันดีของประชาชน คือ

4.1 การปฏิบัติตนให้เป็นคนมีศาสนา

4.2 การปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา

4.3 การรักษาระเบียบประเพณีทางศาสนา

จากคำจำกัดความเหล่านี้ ความหมายของวัฒนธรรมจึงครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ทั้งสิ่งเหล่านั้นมนุษย์ได้สร้างขึ้น เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ ความเชื่อ ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ เหตุที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์วัฒนธรรมขึ้นนี้ มีผลมาจากกรณีที่มนุษย์มีปัจจัยทางชีวภาพที่สำคัญบางประการอันมีส่วนผลักดันให้มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้น นั่นคือ

1. มนุษย์มีมันสมองอันทรงคุณภาพพิเศษกว่าสัตว์อื่น ทำให้มีความสามารถพิเศษในการเรียนรู้ สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ตลอดจนแนวความคิดต่อเนื่องจากอดีต ปัจจุบัน สู่อนาคตได้ รวมทั้งการที่มนุษย์ปราศจากสัญชาตญาณเวก อันเป็นสัญชาตญาณที่จะเอาตัวรอดในสังคม เช่นเดียวกับสัตว์โดยทั่วไป จึงจำต้องได้รับการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมและตอบสนองความต้องการของตนโดยอาศัยความรู้และวิธีการทางวัฒนธรรมเท่านั้น (อานนท์ อากาภิรม 2519: 103-104)

2. มนุษย์รู้จักใช้ภาษาในการสื่อสาร ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ซึ่งมีส่วนช่วยให้เกิดการบันทึก เก็บรักษาข้อมูล เรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมได้ดียิ่งขึ้น (บรรพต วีระสัย 2514: 45-47)

องค์ประกอบและลักษณะของวัฒนธรรม

การที่วัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งกำเนิดขึ้น ในขั้นต้นอาจเป็นเพียงแนวคิด ค่านิยม ความเชื่อ หรือวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่เมื่อได้มีการผสมผสานเข้าด้วยกัน จึงกลายเป็นองค์ประกอบรวมของวัฒนธรรมที่มีลักษณะอันสมบูรณ์ขึ้น ซึ่ง สุพัทรา สุภาพ (2523: 141-142) ได้อธิบายว่า วัฒนธรรมจะต้องมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่

1. องค์คติหรือมโนทัศน์ (Concepts) คือความเชื่อแนวคิดและอุดมการณ์ต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละกลุ่มชนจะมีมาตรฐานในการคิดและตัดสินใจแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมของตน
2. องค์พิธีการ (Usage) คือ ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งแสดงออกในรูปของพิธีกรรมต่าง ๆ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในแต่ละวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีนี้ อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสภาพของสังคม
3. องค์การ (Association or Organization) คือ กลุ่มหรือสมาคม สโมสร สถาบันต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผน มีวัตถุประสงค์ กฎเกณฑ์และวิธีดำเนินงานที่แน่นอน
4. องค์วัตถุ (Instrumental and Symbolic Objects) คือวัฒนธรรมทางวัตถุทั้งหลายที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ ทั้งส่วนที่มีรูปร่าง เช่น แก้ว ไม้ขีด เครื่องมือเครื่องใช้ และส่วนที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ภาษา ตัวเลข มาตราชั่ง ตวง วัด อันเป็นสัญลักษณ์ในการติดต่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

จากความหมายและองค์ประกอบรวมทั้งจุดเริ่มต้นแห่งการกำเนิดวัฒนธรรมนี้ จึงทำให้เราสามารถอธิบายถึงลักษณะซึ่งทำให้เห็นภาพโดยส่วนรวมของวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน ดังที่สุพัทรา สุภาพ (2514: 20-22) อานนท์ อาภาภิรม (2519: 100-101) และประคิษฐ์ มัชฌิมา (2522: 11-13) ได้สรุปลักษณะของวัฒนธรรมไว้ดังต่อไปนี้

1. เป็นสิ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้
2. เป็นมรดกทางสังคม
3. เป็นวิถีชีวิตหรือแบบแผนของการดำเนินชีวิต

4. เป็นสิ่งซึ่งไม่คงที่มีการเปลี่ยนแปลงได้
5. เป็นผลรวมของหลายสิ่งหลายอย่าง
6. เป็นสิ่งที่สังคมยึดถือหรือปฏิบัติร่วมกัน
7. สร้างความพึงพอใจให้แก่มนุษย์
8. มีความหมายแตกต่างกันออกไปตามสภาพของแต่ละสังคม แม้จะเป็นของสิ่งเดียวกันหรือเหมือนกัน เช่น การแลเล่นแสดงความรักของชาวชิเบต หากใช้ในสังคมไทยถือว่าไม่สุภาพ เป็นต้น

การแบ่งหมวดวัฒนธรรม

โดยทั่วไปแล้ว วัฒนธรรมจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป การจัดแบ่งวัฒนธรรมเป็นหมวดหมู่เพื่อง่ายแก่การศึกษาจึงทำได้ในหลายลักษณะด้วยกัน การแบ่งในลักษณะหนึ่ง ก็คือการยึดรูปแบบของวัฒนธรรมเป็นหลัก ดังเช่น พระยาอนุমানราชชน (2516: 15,95) ได้แบ่งวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุ (Material Culture) ได้แก่สิ่งที่เป็นเบื้องต้นในชีวิต 4 อย่าง เช่น บ้านเรือน เครื่องใช้ไม้สอย และเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น
2. วัฒนธรรมทางจิตใจหรือวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-Material Culture) ได้แก่ ศาสนา จรรยา ศิลปต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2525 ก: 3) ก็ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. วัฒนธรรมส่วนของเอกชน
2. วัฒนธรรมส่วนของครอบครัว
3. วัฒนธรรมส่วนของท้องถิ่น
4. วัฒนธรรมส่วนของประเทศชาติ

นอกจากการแบ่งวัฒนธรรม ซึ่งอาศัยรูปแบบเป็นแนวทางสำคัญแล้ว ยังมีการจัดแบ่งวัฒนธรรมในอีกลักษณะหนึ่ง โดยยึดเนื้อหาของวัฒนธรรมเป็นสำคัญ เรียกว่า สาขาหรือหมวดวัฒนธรรม ซึ่งมีผู้แบ่งวัฒนธรรมในลักษณะนี้ไว้แตกต่างกันออกไป

พระยาอนุมานราชชน (2515: 34-54) ได้จัดแบ่งหมวดวัฒนธรรมตาม
แนววิชามานุษยวิทยาวัฒนธรรม ออกเป็น 5 หมวดดังนี้

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ สิ่งซึ่งสนองความต้องการทางร่างกายและ
จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

2. สถาบันสังคม แบ่งออกเป็น

2.1 การจัดระเบียบครอบครัว (Family Organization) เป็น
เรื่องราวเกี่ยวกับจารีตประเพณี (Mores) อันเกี่ยวกับครอบครัว การแต่งงาน ตลอดจน
จนการสืบสายโลหิต

2.2 การศึกษา (Education) เป็นการถ่ายทอดความรู้และวัฒน-
ธรรมจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกคนหนึ่ง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

2.3 โครงสร้างทางการเมือง (Political Structure) คือ
รูปแบบการปกครองเพื่อรักษาความเป็นปกติสุขของสังคม การร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาสังคม
และการสาธารณูปโภคต่าง ๆ อันเป็นบริการแก่ส่วนรวม

3. จิตใจ หมายถึงสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจเจริญงอกงาม ได้แก่ การ
ศึกษาวิชาความรู้อันมาเร่งความคิดทางปัญญา ศาสนา และจรรยา ศิลปะ วรรณคดี
กฎหมาย และระเบียบประเพณี

4. สุนทรีย์ภาพ คือความเพลิดเพลินเจริญใจยามว่างจากภารกิจการทำงาน
ซึ่งมีทั้งนาฏศิลป์และศิลปะการเล่นต่าง ๆ

5. ภาษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร และถ่ายทอดวัฒนธรรมของ
คนในสังคม

นอกจากนี้วัฒนธรรมอาจแบ่งออกได้เป็น 4 หมวดดังนี้ (แปลก สนธิรักษ์
ม.ป.ป.: 44-46)

1. คติธรรม ได้แก่วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่
เป็นเรื่องของจิตใจ ซึ่งมักจะได้รับอิทธิพลมาจากศาสนา เช่น ความขยันหมั่นเพียร
การเสียสละ ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

2. เนติธรรม ได้แก่วัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณี
ที่ยอมรับนับถือว่ามีความสำคัญ เช่น เกี่ยวกับกฎหมาย เช่นการรู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของ

ทนตามกฎหมาย การเคารพต่อกฎหมายของบ้านเมือง เป็นต้น

3. วัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุ อันเกี่ยวกับการกินที่อยู่เครื่องใช้และอาคารบ้านเรือน รวมถึงการรู้จักประกอบอาชีพเลี้ยงตน

4. สหธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางสังคม อันหมายถึงคุณธรรมต่าง ๆ ที่ทำให้คนเรายูกรวมกันอย่างผาสุก รวมทั้งระเบียบมารยาทติดต่อในการเข้าสังคม

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปัจจุบันสภาพของสังคมและความรู้ด้านวัฒนธรรมหลายอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป เพื่อเป็นการถ่ายทอดการจัดระบบหมวดหมู่และครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด รวมทั้งสะดวกต่อการศึกษาและส่งเสริมวัฒนธรรม คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2523: 80-84) จึงได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา ดังต่อไปนี้

1. สาขาศิลปะ (The Arts)

- 1.1 ภาษา
- 1.2 วรรณคดี
- 1.3 ดนตรี
- 1.4 ละคร ฟอนร่า
- 1.5 วิทยุศิลป์
- 1.6 สถาปัตยกรรม
- 1.7 ประติมากรรม

2. สาขามนุษยศาสตร์

2.1 สาขามนุษยศาสตร์ (The Humanities)

- 2.1 วัฒนธรรมนิยมประเพณี
- 2.2 คุณธรรม ศีลธรรม
- 2.3 ศาสนา
- 2.4 ประวัติญา
- 2.5 ประวัติศาสตร์
- 2.6 โบราณคดี
- 2.7 มารยาทในสังคม

2.8 การปกครอง กฎหมาย

ฯลฯ

3. สาขาการช่างฝีมือ (The Practical Crafts)

3.1 การเย็บปักถักร้อย

3.2 การแกะสลัก

3.3 การทอผ้า

3.4 การจักสาน

3.5 การทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน เครื่องทอง

3.6 การจัดดอกไม้

3.7 การทำตุ๊กตา

3.8 การทอเสื่อ

3.9 การประดิษฐ์

3.10 การทำเครื่องปั้นดินเผา

ฯลฯ

4. สาขากีฬาและนันทนาการ (The Sports and Recreation)

4.1 การละเล่น

4.2 มวยไทย

4.3 ฟันดาบสองมือ

4.4 กระบี่กระบอง

ฯลฯ

5. สาขาศนกรรมศิลป์ (The Domestic Arts)

5.1 ความรู้เรื่องอาหาร

5.2 การประกอบอาหาร

5.3 ความรู้เรื่องเสื้อผ้า การแต่งกาย

5.4 ความรู้เรื่องบ้าน การดูแลบ้าน ที่อยู่อาศัย

5.5 ความรู้เรื่องยา รู้จักการใช้ยา

5.6 ความรู้ในการอบรมดูแลเด็ก

- 5.7 ความรู้ที่จะอยู่กับเป็นครอบครัว
- 5.8 ขบวนการในการรับประทานอาหาร
- 5.9 การต้อนรับแขก
- 5.10 การริเริ่มต่าง ๆ ในครอบครัว
- 5.11 การรู้จักแก้ปัญหาในครอบครัว
- 5.12 การรู้จักประกอบอาชีพขายเศรษฐกิจในบ้าน

เวลา

เนื้อหาของวัฒนธรรมทั้ง 5 สาขานี้ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพิจารณาศึกษา ซึ่งนิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งในส่วนของวัฒนธรรมไทย รัฐก็ได้นำส่งเสริมและอนุรักษ์โดยยึดเนื้อหาของวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นหลักในการอนุรักษ์ ปรับปรุงส่งเสริม และสืบทอดให้ดำรงคงอยู่เช่นเดียวกัน

วัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทยจัดเป็นมรดกที่สำคัญของชาติ เป็นเครื่องหมายแห่งความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งมวล ซึ่งบรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ขึ้นและสืบทอดมาสู่คนรุ่นลูกรุ่นหลานและด้วยเหตุที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นผู้กำหนดขอบเขตพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เมื่อมนุษย์รู้จักสร้างสรรค์ก็จะพยายามเอาชนะธรรมชาติ ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ นั่นคือมนุษย์เริ่มสร้างวัฒนธรรมขึ้นโดยมีสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นตัวผลักดัน วัฒนธรรมไทยก็ถือกำเนิดขึ้นในลักษณะเดียวกันนี้ อานนท์ อาภาภิรม (2519: 105-107) ได้กล่าวถึงที่มาของวัฒนธรรมไทยว่า เกิดจาก

1. สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น ประเพณี ลอยกระทง แข่งเรือ เหล่านี้เกิดจากสภาพภูมิศาสตร์ของไทยเป็นที่ราบลุ่มเต็มไปด้วยแม่น้ำลำคลอง ประเพณีเกี่ยวกับลำนํ้าจึงเกิดขึ้น

2. ระบบเกษตรกรรม เป็นที่มาของวัฒนธรรมไทยหลายประการ เช่น ประเพณีแห่นางแมวขอฝน ประเพณีลงแขก การละเล่นพื้นบ้านเพลงเต้นกำรำเคียว เป็นต้น

3. ค่านิยม มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด ค่านิยมบางอย่างกลายเป็นแกนของวัฒนธรรม เช่น ความรักอิสระ เสรีภาพของคนไทย

4. การเผยแพร่ทางวัฒนธรรม เนื่องจากแต่ละสังคมมีลักษณะที่แตกต่างกัน จึงเป็นเหตุให้เกิดการรับวัฒนธรรมของสังคมอื่นเข้ามาใช้โดยอาศัยการติดต่อค้าขายติดต่อทางเรือ การอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ตลอดจนระบบวิทยาการและเทคโนโลยีอันทันสมัย วัฒนธรรมสำคัญ ๆ ซึ่งไทยได้รับอิทธิพลมาจากสังคมอื่น ได้แก่

4.1 ลัทธิพราหมณ์ เผยแพร่เข้ามาในสังคมไทยโดยผ่านทางเขมร อินเดีย เขียวและมาลายู ประเพณีต่าง ๆ ของไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีอาบน้ำในพิธีต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิพราหมณ์ทั้งสิ้น

4.2 พุทธศาสนา เผยแพร่เข้ามาโดยผ่านทาง จีน พม่า และลังกา มีอิทธิพลสูงต่อแนวคิดและการดำเนินชีวิตของคนไทย จนกลายเป็นศาสนาประจำชาติ ประเพณีต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นมากมาย เช่น การก่อบพระเจดีย์ทราย การทอดกฐิน การบวชนาค เป็นต้น

4.3 วัฒนธรรมตะวันตก หลังไหลเข้ามาในสังคมไทยสืบเนื่องมาจากความเจริญของวิทยาการสมัยใหม่และการสื่อสารที่รวดเร็ว เช่น การแต่งกาย การกีฬา อาหารดนตรี เป็นต้น และมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลอย่างสูงต่อสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต

จากกำเนิดและความเป็นมาของวัฒนธรรมไทยเหล่านี้ ทำให้วัฒนธรรมไทยมีเนื้อหาสาระมากมายเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนในสังคมตั้งแต่เกิดกระทั่งตาย นอกจากวัฒนธรรมรับช่วงซึ่งเรารับมาโดยไม่เปลี่ยนแปลง เช่น รถยนต์ รถไฟ เครื่องจักรกลต่าง ๆ และที่รับเข้ามาโดยเปลี่ยนแปลงให้เหมาะกับสภาพของสังคมไทย เช่น ประเพณีการขึ้นปีใหม่มารยาทในการแสดงความเคารพแล้ว เรามีวัฒนธรรมสำคัญ ซึ่งถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมหลักประจำชาติ เป็นจุดรวมแห่งจิตใจของคนไทย ได้แก่ (แปลก สนธิรักษ์ ม.ป.ป.: 52-57)

1. พระพุทธศาสนา
2. พระมหากษัตริย์
3. อักษรไทย

4. ภาษาไทย
5. ประเพณีไทย
6. จรรยาบรรณแบบไทย
7. จิตใจแบบไทย
8. ศิลปกรรมไทย
9. สถาปัตยกรรมไทย
10. วรรณคดีไทย

จากสภาพของวัฒนธรรมไทยเหล่านี้ จะเห็นได้ว่ามีส่วนทำให้เกิดเอกลักษณ์สำคัญของคนไทยขึ้น ซึ่งถือเป็นจุดเด่นและมีลักษณะที่ต่างจากวัฒนธรรมของชนชาติอื่นได้แก่ การที่คนไทยนิยมการทำบุญประกอบกรุกศล มีการปฏิบัติวัฒนธรรมโดยแสดงออกในรูปของพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งมีนิสัยรักสนุก และมีค่านิยมในเรื่องของความสุขสนุกสนาน

วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้

วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้จัดเป็นวัฒนธรรมรองหรืออนุวัฒนธรรม* (Subculture) ของวัฒนธรรมไทยอันเป็นวัฒนธรรมหลักของชาติ โดยถือเป็นวัฒนธรรมรองตามท้องถิ่นหรือตามภาค ซึ่งจะมีอาณาเขตบริเวณเฉพาะของตนเอง บรรพต วีระสัย (2514: 51) เรียกสภาพทางภูมิศาสตร์นี้ว่า บริเวณวัฒนธรรม (Culture Areas) โดยทั่วไปวัฒนธรรมรองตามท้องถิ่นนี้จะสอดคล้องกับวัฒนธรรมหลักของสังคมจะแตกต่างกันก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงจัดได้ว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมพื้นบ้านนี้ เป็นสิ่งบ่งบอกเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ดังที่ เดวิดสัน (Davidson 1978: 43) ได้อธิบายความหมายของวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ว่า

* บางแห่งใช้คำว่า วัฒนธรรมเฉพาะหรือวัฒนธรรมย่อย

วัฒนธรรมพื้นบ้าน ก็คือวัฒนธรรมของชนสามัญที่ปรากฏในรูปของความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติ รวมทั้งที่เป็นวัตถุของชาวบ้านคือประติมากรรม และมีการอนุรักษ์สืบทอด ต่อ ๆ กันมา ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ เพื่อให้คงสภาพหรือคงคุณภาพไว้ จนปรากฏ ให้เห็นเป็นประเพณีหรือเป็นสิ่งของสังเกตเห็นได้โดยทั่วไป

สำหรับภาคใต้ของประเทศไทยนั้น ปัจจุบันได้แบ่งอาณาเขตออกเป็น 14 จังหวัด ได้แก่ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ภูเก็ต พังงา ตรัง พัทลุง สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาสและภูเก็ต มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ต่างจาก ภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยนั้นคือเป็นแหลมยื่นลงสู่ทะเล แนวกลางของแหลมเป็นสัน เขาใหญ่น้อยโดยตลอด มีแนวสันทรายซึ่งนำทวมไม่ถึงอยู่เป็นแห่ง ๆ ขนพื้นเมืองจึง เลือกลงหาบริเวณสันทรายนี้เป็นที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน วัตถุประสงค์และศาสนสถาน เพื่อ ป้องกันน้ำทวม (อุคม หนูทอง ม.ป.ป.: 5-6)

สภาพวัฒนธรรมของภาคใต้นั้น มีผลมาจากสภาพความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชาวพื้นเมืองซึ่งได้รับอิทธิพลจากอินเดียและพอลินีเชียซึ่งเดินทางเข้ามาค้าขายตามเมืองท่าต่าง ๆ ในอดีต รวมทั้งการเผยแพร่ของศาสนาพุทธที่เข้ามาที่อิทธิพลในแถบตอนกลางของภาคบริเวณจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราชและสุราษฎร์ธานี ในส่วนของสภาพสังคมนั้น สังคมภาคใต้อยู่ในขั้นสังคมปฐมฐาน (Primitive Society) และสังคมเกษตรกรรม (Agricultural Society) จะมีสภาพแบบสังคมอุตสาหกรรม (Industrial Society) บางก็เป็นส่วนน้อย (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา 2521: 3) นอกจากนี้ ในส่วนที่ย่อยลงไปก็ยังคงมีความแตกต่างด้านวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอีกด้วย (กิ่งแก้ว อัครดากร 2524: 3-4)

จากลักษณะโดยส่วนรวมของภาคใต้อันมีความเป็นมาในอดีต สภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และศาสนานี้ ได้ก่อให้เกิดมรดกทางวัฒนธรรมของภาคใต้อันมีความคิด ชีวิตความเป็นอยู่ ระเบียบประเพณีต่าง ๆ อันแสดงถึงความเจริญงอกงามของวัฒนธรรมดังต่อไปนี้ (ประทุม ชุมเพ็งพันธ์ 2523: 13-14)

1. ด้านความคิดรวบยอด ได้แก่แนวความคิด ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ โลกทรรศน์ ฯลฯ ของชาวพื้นเมืองภาคใต้ ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนา จากประเพณี สภาพทางภูมิศาสตร์ อาชีพ คตินิยมและอื่น ๆ

ซึ่งพบเห็นได้เสมอในวรรณคดีท้องถิ่น คำพังเพย สุภาษิต ปริศนาคำทาย ลายแทง เพลงร้องเรือหรือเพลงกลอนเด็ก การละเล่นพื้นเมือง ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เป็นต้น

2. ค่านิยมพิธีกรรม ได้แก่ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวพื้นเมืองถือปฏิบัติสืบทอดกันมาไม่ขาดสาย จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่จะขาดเสียมิได้ เป็นค่านิยมที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจ พิธีกรรมที่สำคัญมี 2 ประเภทคือ

2.1 ประเพณี 12 เดือน หรือประเพณีสำคัญทางศาสนาในรอบปี ถือเป็นเทศกาลของสังคมส่วนรวม เป็นงานเกี่ยวกับการทำบุญให้ทาน และสนุกรื่นเริงความสนุกสนานไป เช่น สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา สารทเดือนสิบ เป็นต้น

2.2 ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต หรือประเพณีสำคัญอันเกี่ยวเนื่องกับชีวิต การประกอบพิธีกรรมอาศัยทั้งพิธีพุทธและพิธีพราหมณ์และความนิยมในสังคมนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ เช่น การเกิด การทำขวัญเด็ก การบวช การแต่งงาน การตาย เป็นต้น

3. ค่านิยมโบราณสถานและอนุสรณ์สถาน ได้แก่ โบราณวัตถุต่าง ๆ ซึ่งคนแต่ก่อนได้สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็โบราณสถานที่ยังหลงเหลืออยู่หรือเลิกใช้งานแล้ว (Dead Monument) หรือโบราณสถานที่ยังคงใช้งานอยู่ในปัจจุบัน (Living Monument) ก็ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น เช่น แหล่งชุมชน ท่าเรือ เมืองโบราณ วัด เจดีย์ โบสถ์ คูเมือง กำแพงเมือง สุสาน แหล่งโบราณคดี ศาสนสถาน ซึ่งมีอยู่มากในภาคใต้เนื่องจากการสร้างขึ้นทุกยุคทุกสมัย

4. ค่านิยมโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ได้แก่ วัตถุสิ่งของทั้งเก่าและใหม่ทุกชนิดที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ซึ่งชาวพื้นเมืองภาคใต้คิดประดิษฐ์ขึ้นด้วยฝีมือ ความรู้ ความชำนาญ และเป็นที่ยอมรับของกันวาทิ มีคุณค่าความงามทางศิลปะเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม เช่น เทวรูป พระพุทธรูปหรือรูปเคารพต่าง ๆ ลูกปัด มีดพร้า อาวุธ เครื่องประดับ ภาชนะ หม้อไห ถ้วย ชาม ภาชนะเครื่องจักสาน ฉายก เงินตรา รูปหนังตะลุง เครื่องกบ เครื่องดนตรี สบุดชอย เสื้อพื้นเมือง เป็นต้น

5. การละเล่นพื้นเมือง ได้แก่ เกมกีฬา การเอนสนุก ดนตรี ละคร ฟ้อนรำ เพื่อความบันเทิงและพักผ่อนหย่อนใจ ที่สำคัญ ๆ มี หนังตะลุง มโนห์รา ลิเกป่า เพลงบอก มะโย่ง ร่องเง็ง กาหลอ เป็นต้น

6. ภาษาและหนังสือ ได้แก่ภาษาพูด ภาษาเขียน ตลอดจนผลงานวรรณคดี คำขวัญต่าง ๆ และศิลาจารึก ที่ชาวพื้นเมืองภาคใต้เป็นผู้ใช้ รวบรวมเรียบเรียงขึ้น

หรือใช้วิธีห้องจำบอกเล่าสลับต่อกันมา เช่น นิทาน วรรณคดี คำบอกเล่า คำาน นิยาย
ปรัมปรา คำรายา คำร่าหมอญ ลายแทง วิชาความรู้ เวทมนต์คาถา ศัพท์และสำนวน
เป็นต้น

วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้เหล่านี้มีบทบาทและหน้าที่นานาประการ นั่นคือ ช่วย
ผูกเสถียรภาพและเป็นกำลังสนับสนุนการแผ่ขยายของแบบอย่างการดำเนินชีวิต เป็น
แบบฉบับควบคุมความประพฤติและให้การศึกษาแก่เยาวชน และ เป็นเครื่องกระตุ้นให้
มวลชนรวมพลังอันอาจก่อให้เกิดความมั่นคงยิ่งขึ้น (สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ 2525:
19) ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญยิ่งอันควรอนุรักษ์ให้คงอยู่เพื่อ
ถ่ายทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลัง

การศึกษากับการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม

เนื่องจากวัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อมนุษย์ในการเข้าไปแทรกซึม
ประกอบเป็นวิถีชีวิต รวมทั้งวางแนวทางการอบรมเลี้ยงดูเด็กและสร้างระบบการศึกษา
อบรม กำหนดว่าสิ่งใดคือสิ่งใดไม่ดี และเป้าหมายของชีวิตควรจะเป็นอย่างไร ความ
เกี่ยวพันอย่างแยกไม่ออกของวัฒนธรรมตั้งแต่แรกเกิดจนตายนี้ อาจกล่าวได้ว่า "วัฒน-
ธรรมนั้นสร้างมนุษย์" (พุทธ ศัลลิต์เดชยนต์ 2516: 23) ในการพัฒนาชาติบ้านเมือง
จึงจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาวัฒนธรรมเป็นสำคัญเช่นกัน ทั้งนี้ เนื่องจากวัฒนธรรม
เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคนในสังคม หากวัฒนธรรมเจริญงอกงามย่อมหมายถึงคนในสังคม
มีจิตใจสูงและมีความเจริญงอกงามตามไปด้วย คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
(2525 ก: 6-8) ก็ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมต่อการพัฒนาชาติบ้านเมืองว่า
มีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ ดังนี้

1. วัฒนธรรมสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติ ทำให้คนในชาติเกิด
ความภาคภูมิใจในลักษณะเฉพาะของตน เช่น ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี มีความ
รักและหวงแหนในฐานะมรดกของชาติ ก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอัน
เดียวกัน นำไปสู่ความมั่นคงของชาติ
2. วัฒนธรรมช่วยพัฒนาจิตใจของประชาชนและมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ
สังคมและประเทศชาติ รากฐานของวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ประพาศคือปฏิบัติที่ย่อมมีส่วนให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
สามัคคีกลมเกลียว ช่วยเหลือกันในสังคมเกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและชาติบ้านเมืองใน
ที่สุด

3. วัฒนธรรมสร้างสันติสุข ในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชาติและระหว่าง
ประเทศ วัฒนธรรมของคนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศมีหลักการและสาระไปใน
ทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อความดี ความงาม ความเจริญก้าวหน้าและความสุขในการ
ดำเนินชีวิต จะแตกต่างกันก็แต่ในเรื่องของกิจกรรมและรายละเอียดเท่านั้น การศึกษา
ให้เข้าใจสาระแก่นแท้ของวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จะทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน
และประสานสัมพันธ์สาระอันเป็นประโยชน์แห่งความดีนั้นร่วมกันได้

เพื่อให้การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ
คณะรัฐมนตรีจึงกำหนดนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานของ
รัฐบาลและเอกชน ได้ปฏิบัติอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องตรงกันดังนี้ (สำนักงานคณะ
กรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2525 ข: 2-3)

1. ส่งเสริมการรักษาวัฒนธรรมไทยทุกด้านให้เจริญ ด้วยการศึกษาค้นคว้า
วิจัย พิสูจน์ และพัฒนาวัฒนธรรมไทย ให้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการแก้ปัญหา
การดำเนินชีวิต การพัฒนาประเทศด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการป้องกัน
ประเทศ ป้องกันการทำลายวัฒนธรรมและศาสนา และทำนุบำรุงศาสนาให้บริสุทธิ์
เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาจิตใจประชาชน

2. เผยแพร่วัฒนธรรมไทยทุกด้านนำไปสู่ประชาชน ถึงขั้นปฏิบัติให้แพร่หลาย
ยิ่งขึ้นเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อ
เอกลักษณ์ แก่เกียรติ ความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ ตลอดจนเกิดความเข้าใจ
ซึ่งกันและกันทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

3. ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น เพื่อให้
ประชาชนมีความเข้าใจ เห็นคุณค่าและยอมรับวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งกันและกัน ก่อให้
เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขในชาติ และ
มีความรักหวงแหนวัฒนธรรมไทยยิ่งขึ้น

4. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ รวมทั้งรู้จักเลือกสรรวัฒนธรรมของต่างชาติที่เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยหรือผลจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โดยนำมาถ่วงกรองปรับปรุง คัดแปลงให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยและความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

5. สนับสนุนส่งเสริม ใ้หน่วยงานของรัฐและของเอกชน ที่ดำเนินงานด้านวัฒนธรรมได้ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด โดยการระดมสรรพกำลังทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมให้มั่นคง เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตประชาชน ตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมมีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

ในการพัฒนาวัฒนธรรมให้เจริญงอกงามนั้น จะต้องมี การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างให้เหมาะกับยุคสมัยตลอดจนสภาพสังคม วัฒนธรรมจะต้องไม่คงที่ อยู่ แต่เพียงจุดใดจุดหนึ่งแต่ควรที่จะก้าวรุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง การอนุรักษ์วัฒนธรรมจึงมิใช่เป็นเพียงแต่การรักษาของเก่าให้คงอยู่ แต่จะต้องปรับปรุงให้สิ่งเก่า ๆ นั้น ประสานสัมพันธ์กับวัฒนธรรมใหม่ ๆ อีกด้วย เพื่อความเหมาะสมกับสภาพของสังคมยุคใหม่และเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของวัฒนธรรมอันดีงามอื่น ๆ ต่อไป

การอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมนี้ การศึกษาจัดเป็นวิธีการและเป็นเครื่องมือที่ดีและเหมาะสมที่สุดในการทบทวนรักษา การศึกษานอกจากจะนำมาซึ่งการประคองรักษาค้นวัฒนธรรมใหม่ ๆ แล้ว ยังเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่คนในสังคมอีกด้วย จุดมุ่งหมายของการศึกษาจึงเป็นไปเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมเป็นสำคัญ พินส์ หันนาคินท์ (2521: 13-16) ได้กล่าวถึงหลักการอันเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. การศึกษาเป็นการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม (Education as transmission of cultural heritage)

2. การศึกษาคือการคลี่คลายคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวคนออกมาให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเขาเอง (Education as unfolding)

3. การศึกษาเป็นการฝึกวินัยทางจิต และเสริมสร้างคุณธรรม (Education as training of mental discipline)
4. การศึกษาคือการสร้างความสำเร็จของงานให้แก่บุคคล (Education as growth)

หลักการสำคัญประการหนึ่งของการศึกษาคือ การศึกษาเป็นการถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรม เพราะฉะนั้น การพัฒนาการศึกษาของชาติควรจะต้องสอดคล้องเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาทางวัฒนธรรม โดยจะต้องพิจารณาว่าวัฒนธรรมใดควรปรับปรุงและวัฒนธรรมใดควรธำรงรักษาไว้ ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมนั้น เป็นต้นแบบความคิดของประชากรในแต่ละสังคม การวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมนั้นจะต้องพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้ (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ 2512: 149-162)

1. การคลี่คลายและเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม เช่น การได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากต่างชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพชุมชนจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง เป็นต้น
2. ตัวบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ ในการเข้าร่วมผลักดันบทบาททางการศึกษาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม

ในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน รัฐซึ่งตระหนักถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกสำคัญของชาติ จึงได้ประกาศแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 โดยมุ่งที่จะจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีสำนึกในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม ศีลสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม รวมทั้งสถานที่และวัตถุอันมีค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งในการนี้กระทรวงศึกษาธิการก็ได้จัดทำหลักสูตรอันสอดคล้องต้องกันกับแผนการศึกษาแห่งชาติในระดับต่าง ๆ ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (กระทรวงศึกษาธิการ 2521: 2) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (กระทรวงศึกษา 2523: 7) ในจุดมุ่งหมายของทั้งสองระดับก็มีความมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนได้ค้นพบ และพัฒนาศักยภาพของตนเอง ได้ศึกษาหาความรู้ คิดเป็น ทำเป็น ซื่อสัตย์ มีวินัย รู้จักสิทธิและหน้าที่ มีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพรวมทั้งมีความรักชาติ ท้องถิ่น และตระหนัก

ในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม

เนื่องจากภาษาไทยถือเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมสำคัญของชาติ รวมทั้งเป็น เครื่องมือสื่อสารถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย หลักสูตรวิชาภาษาไทยจึงได้เน้นถึงความสำคัญของการใช้ภาษาไทยในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม โดยมีครูภาษาไทยเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยตรง ทั้งนี้โดยกระทรวงศึกษาธิการได้วางแนวทางไว้ใน จุดประสงค์ของวิชาภาษาไทย หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 โดยมุ่งให้เล็งเห็นความสำคัญของภาษาไทยในฐานะ เป็นเครื่องมือสื่อสารของประชาชาติ สามารถใช้ภาษาในการแสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องก่อให้เกิดความร่วมมือสมัคร สานสามัคคีระหว่างคนในชาติรวมทั้งเห็นคุณค่าของวรรณคดีอันเป็นมรดกสำคัญทางวัฒนธรรมของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ 2521: 10) นอกจากนี้ในจุดประสงค์ของวิชาภาษาไทย หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ก็ได้เน้นหลักการสำคัญคือเชื่อมโยงกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพในการอ่านและเข้าใจวรรณคดี ตลอดจนวรรณกรรมใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งย่อมจะพัฒนาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบทอดไปในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ 2523: 15)

ในการจัดการศึกษานั้น นอกจากเนื้อหาวิชา หลักสูตรและองค์ประกอบอื่น ๆ จะมีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการศึกษาแล้ว ส่วนประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะผลักดันให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จก็คือครู ทั้งนี้เพราะครูเป็นผู้ปฏิบัติโดยตรง ครูที่มีประสิทธิภาพและมีความรู้ความสามารถ จึงมีความหมายและมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษา ซึ่งบทบาทของครูนี้ นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจไว้ดังนี้

บุญถิ่น อัตถากร และรัตนา ตันบุญเต็ก (2513: 3) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูไว้ว่า

การจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ครูมีบทบาทอันสำคัญยิ่ง เพราะครูเป็นผู้ตัวจักรสำคัญของการจัดระบบและการดำเนินการ เรียนการสอน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนกุลบุตร กุลธิดาให้ได้รับการศึกษา

ที่ถูกต้อง และเป็นพลเมืองดีของชาติ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเตรียมและสร้างครู
ใหม่คุณภาพสูง

ม.ร.ว.ทวีโลก เกษมศรี (2518: 1) กล่าวว่า "ครูเป็นตัวจักรสำคัญที่
จะเกื้อหนุนให้การศึกษาบรรลุตามเป้าหมาย ถ้าครูบกพร่องไป แม้ว่าจะประกอบอื่น ๆ
จะดีสักเพียงใดก็ตาม การจัดการศึกษาก็ล้มเหลวอย่างแน่นอน" นอกจากนี้ บุญชม
ไชยโยชิ (2511: 10) ก็ได้ให้ความเห็นว่า "ความสำเร็จหรือล้มเหลวในการจัดการ
ศึกษานั้น ครูเป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญ คุณภาพของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อคุณภาพการ
ศึกษา"

เมื่อครูมีบทบาทและมีผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวของการศึกษาเช่นนี้ ครู
จึงควรมีลักษณะและคุณสมบัติที่ดี เป็นที่นำเคารพนับถือและมีความสามารถในการปฏิบัติ
งาน ทั้งงานสอนและหน้าที่พิเศษ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบ

รูประนีย์ นาคะทรพร (2517: 6-8) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของครูไว้
7 ประการ ดังนี้

1. น่ารัก คือมีบุคลิกภาพที่ดูดีมีเสน่ห์น่าเข้าใกล้
2. หนักแน่น คือมีใจคอหนักแน่นและมั่นคงด้วยความรู้ทำให้หน้าเคารพ
3. นายกอง คือเป็นผู้ที่ศิษย์ยกย่องได้อย่างเต็มใจไม่มีลับลมคมใน
4. คอยวางจาวตักเตือน ถือเป็นหน้าที่หนึ่งของครูต้องกระทำโดยปราศจาก

อคติ

5. อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือครูต้องอุดหนุนต่อถ้อยคำของศิษย์ได้ ถาพนักได้โดย
ครูมีทั้งเมตตาธรรมและขันติธรรม จะชนะน้ำใจศิษย์ได้ภายหลัง
6. อธิบายข้อที่ลึกซึ้งได้ง่าย คือครูต้องรู้ในวิชาที่ตนสอนและอธิบายได้
7. ไม่ชักชวนในอุรฐานะ คือผู้เป็นครูต้องไม่ชักชวนศิษย์ไปในทางเสียหาย
หรือในเรื่องที่เป็นไปไม่ได้

บุญถิ่น อัตถากร (2514: 12-17) กล่าวว่า ลักษณะของครูที่ดีนั้นอย่างน้อย
น้อยควรมี 3 ประการคือ

1. ครู ควรเป็นผู้มีความรู้ คือมีความรู้ในเนื้อหาวิชา และจะต้องสร้าง

สมเพิ่มพูนอยู่เสมอ

2. ครูควรเป็นผู้มีความสามารถในกลวิธีสอน สามารถถ่ายทอดความรู้ แนววิธีแห่งปัญญา และอบรมชักนำเด็กไปสู่หนทางอันดีงาม

3. ครูควรเป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม และวัฒนธรรม

คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (2518: 142) ได้กำหนดบทบาทที่พึงประสงค์ของครูสรุปได้ดังนี้

1. ปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยในด้านวิชาการอยู่เสมอ มีจิตใจและศรัทธาในอาชีพครู
2. มีความคิดเป็นของตนเอง กล่าวที่จะแสดงความรู้หรือความคิดเห็น
3. ประพฤติตนและวางตนอยู่ในกรอบของศีลธรรม จรรยาที่เป็นที่ยอมรับกันในชุมชน
4. ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพพอสมควร แก้อัตภาพ มีความมานะบากบั่นและมีชัยดี
5. เปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้ออก ผู้แสดงนาเป็น ผู้กระตุ้น และสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักรับผิดชอบ
6. ฉักนักเรียนให้มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน รับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพกฎของสังคม มีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย
7. สนใจศึกษาธรรมชาติ และความแตกต่างในตัวของแต่ละคน เพื่อส่งเสริมความถนัดตามธรรมชาติ
8. ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ฝึกไปคุณธรรม จริยธรรม เห็นคุณค่าและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ
9. ค้นคว้าหาความรู้และให้ความสนใจในการเกษตร พอที่จะสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเกษตร ในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี
10. สนใจในตัวของแต่ละคนให้ความรัก ความเอาใจใส่เท่าเทียมกัน เพื่อให้ได้รับความสนทนสนมไว้วางใจจากศิษย์
11. ส่งเสริมการดำเนินชีวิต ตามวิถีทางประชาธิปไตยแก่ชุมชน โดยประพฤติตนเป็นแบบอย่าง และชักนำผู้อื่นให้ประพฤติตามในโอกาสอันเหมาะสม

12. รักความยุติธรรม กล่าวหาที่จะต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของสังคมด้วยปัญญาและสติที่ถูกต้อง เหมาะสมตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม
13. เต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กิบสัน และฮันท์ (Gibson Hunt 1965: 242) กล่าวว่า ครูจะปฏิบัติตนได้ดีและมีประสิทธิภาพของงานสูง ต้องมีคุณลักษณะ 3 ประการคือ

1. ความรู้ (Knowledge) กล่าวคือ ครูมีความรู้ในสายวิชาที่ตนสอนเป็นอย่างดี มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้ วัฒนธรรม มีความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของเด็ก การเรียนรู้ มีเทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ ตลอดจนความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน
2. ทักษะ (Skills) จะต้องมีทักษะในการใช้ภาษา การเขียน การพูด เพื่อให้เด็กเข้าใจง่าย มีทักษะในการเข้าสมาคม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีทักษะในการค้นคว้าวิจัย และหาความรู้เพิ่มเติม หาทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องหลักวิชา ตลอดจนมีนิสัยรักงานครู
3. ความสนใจ (Interest) นั่นคือต้องสนใจนักเรียน สนใจวิชาที่สอน และตั้งใจสอน สนใจชุมชนอื่นเป็นที่ตั้งของโรงเรียน รวมมือกับเพื่อนร่วมอาชีพ และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาอาชีพครูให้ก้าวหน้า

ฮุสตัน และโฮฮาร์ด (Houston Howard 1976: 32-33) ได้อธิบายว่า ครูที่มีสมรรถภาพดีนั้นต้องมีลักษณะดังนี้คือ สามารถสอนได้อย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์ที่วางไว้ โดยสนองความต้องการของร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของผู้เรียน และสอดคล้องกับวัฒนธรรมของผู้เรียนด้วย รู้จักใช้แหล่งวิทยาการได้ สร้างอุปกรณ์ใช้ประกอบการเรียนการสอน ปรับปรุงวิธีการสอนอยู่เสมอ สามารถร่วมงานกับเพื่อนครู และวิเคราะห์การทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถทางวิชาการอย่างเพียงพอ รู้จักควบคุมอารมณ์ และมีปฏิริยาอันมีไหวพริบต่อความต้องการ รวมทั้งความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น

อีเบิล (Ebel 1966: 15-25) กล่าวว่า ครูจะต้องมี 2 ลักษณะอันสอดคล้องกับลักษณะของงานที่ต้องทำ นั่นคือ ลักษณะทางความรู้ (Intellectual) และลักษณะทางมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship) ครูจะต้องรู้จักเนื้อหาวิชาที่ตนสอน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จึงจะช่วยให้เป็นครูที่ประสบความสำเร็จ สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

ดัลฮิล (Dunhill 1965: 14-17) ได้กล่าวถึงความสามารถพื้นฐานของอาชีพครูไว้ว่าจะต้องมีความรู้และทักษะในเนื้อหาวิชาที่สอนและในสิ่งที่นักเรียนอยากเรียนรู้ ต้องเข้าใจเด็ก ปรับปรุงความรู้ที่มีอยู่และรู้จักสอนให้เหมาะสมกับวัย ความถนัดและความสนใจของเด็ก สามารถใช้ทักษะการสอนที่จำเป็น เช่น การวาดภาพ การตั้งคำถาม การคัดลายมือ เป็นต้น นอกจากนี้ ครูยังต้องเป็นตัวอย่างที่ดีของเด็ก มีความจริงใจต่อทุกคน จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียน ส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดและมีความสามารถในการทำงาน ซึ่งจะมีผลให้เด็กเกิดความสนใจ และมีความกระตือรือร้นในการศึกษาค้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

ด้วยเหตุที่วิชาภาษาไทยและครูผู้สอนวิชาภาษาไทยมีความสำคัญโดยตรงในการให้การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของวัฒนธรรมตลอดจนการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม คุณลักษณะที่ดีของครูภาษาไทยจึงมีผลต่อการสอนและถ่ายทอดวัฒนธรรมให้มีคุณภาพ สุจริต เพียรชอบ และสำทัยใจ อินทรมพรรย์ (2523: 40-43) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า ครูภาษาไทยควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้ที่มีความรู้ทางภาษาไทยดี
2. ครูภาษาไทยควรมีความรู้เกี่ยวกับวิทยากรในสาขาอื่น ๆ ตลอดจนความรู้รอบตัวอย่างกว้างขวาง
3. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถพิเศษ เช่น สามารถร้องเพลง ฟ้อนรำ ขับเสภา หรือสามารถนำเกมส์การเล่นต่าง ๆ ได้
4. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้หมั่นปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ
5. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาได้ดี ถูกต้องตาม

กาลเทศะ

6. ครูภาษาไทยจะต้องเป็นผู้มีความรัก ความพอใจและศรัทธาในอาชีพครู
7. มีวิธีการสอนที่ดี รู้จักใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ

8. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้ที่เข้าใจหลักจิตวิทยา ลักษณะธรรมชาติและความต้องการของเด็กวัยรุ่น
9. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้ที่รู้แหล่งวิทยาการคั้งที่เป็นบุคคล สถาบันและเอกสาร รวมทั้งนำมาใช้ประโยชน์แก่การเรียนการสอนภาษาไทยได้
10. ครูภาษาไทยควรมีหน้าตาขี้มึนแจ่มใส มีอัชฌาต์ยดี เป็นกันเองกับเด็ก
11. ครูภาษาไทยควรเป็นคนที่มีความขยันขันแข็ง มานะอดทน ขยันเตรียมการสอน
12. ครูภาษาไทยควรเป็นคนมีจิตใจกว้างขวาง เป็นนักประชาธิปไตย มีเหตุผลยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนเป็นอย่างดี
13. ครูภาษาไทยที่ดีควรมีความสามารถในการแสดง
14. ครูภาษาไทยที่ดีต้องเป็นผู้มีความสามารถในการแสดงออกซึ่งความคิดและอารมณ์
15. ครูภาษาไทยควรเป็นบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
16. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะดี
17. ครูภาษาไทยที่ดีควรเป็นคนที่มีความเป็นตัวของตัวเอง
18. ครูภาษาไทยควรหมั่นประชุมกันเนืองนิจเพื่อปรับปรุงการสอน และสามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี
19. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทั้งต่อครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนอื่น ๆ
20. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็ง กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว และไม่ย่อท้อต่องานหนัก

ในภาวะปัจจุบันได้เกิดความสับสนทางวัฒนธรรมขึ้น วัฒนธรรมไทยหลายส่วนได้ถูกกลืนหายและสลับเปลี่ยนไปจากความทรงจำของประชาชน ทั้งนี้สาเหตุสำคัญมาจากการที่เรารับเอาวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาเมื่ออิทธิพลเหนือตัวเรา โดยเรามีความรู้จักนำมา ผสมผสานให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย นอกจากนั้นเรายังทอดทิ้งวัฒนธรรมอันดีงามของไทย โดยมีโคสนใจศึกษาให้ลึกลง บางครั้งก็มองในแง่ของความเป็นชาตินิยม มิได้มุ่งสืบหอคุโดยเห็นความงดงามประณีตของวัฒนธรรมนั้น (ม.ร.ว.คึกฤทธิ์

ปรมาเมฆ 2525: 1-2) ผู้เป็นครูและครูภาษาไทยทุกคนจึงควรตระหนักถึงภาระแห่งการ
รับผิดชอบในการให้ความรู้และช่วยกันอนุรักษ์และสืบต่อวัฒนธรรมไทยไว้ โดยต้องกระทำ
อย่างเร่งรีบและรอบคอบอีกด้วย นอกจากครูจะต้องถ่ายทอดแก่นักเรียนโดยการเรียนการ
สอนแล้ว ครูยังจะต้องรู้จักคนควาศึกษาและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ประชาชนในชุมชนด้วย
ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาแบ่งเป็น 2 ระบบใหญ่ ๆ ส่วนหนึ่งคือการศึกษาในระบบ อันเป็น
การถ่ายทอดให้แก่เด็กเรียนในโรงเรียนและการศึกษานอกระบบคือการที่ครูจะต้องถ่ายทอด
ความรู้ให้แก่ประชาชนหรือผู้ที่มีอายุเกินวัยศึกษา ครูภาษาไทยจึงควรจะมีความสามารถ
ในการประสานสัมพันธ์การถ่ายทอดความรู้ด้านวัฒนธรรมเหล่านี้ โดยการนำความรู้จาก
ภายในโรงเรียนออกไปสู่ชุมชน รวมทั้งจะต้องนำความรู้จากแหล่งชุมชนในท้องถิ่นที่
โรงเรียนตั้งอยู่มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

ในด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนนั้น ครูภาษาไทยจะต้องจัด
กระบวนการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์และให้ความรู้แก่ผู้เรียนมากที่สุด โดยครูควร
จะคำนึงถึงหลักการเหล่านี้เป็นสำคัญ นั่นคือ (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2525
ก: 14-15)

1. ครูผู้สอนควรไปหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาการ
2. การสอนและการอบรมทางวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นสังคมนาสตรี การสอนจึงต้องเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์

การถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นกระบวนการซึ่งต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ฉะนั้นการ
ที่จะเกิดการยอมรับและปฏิบัติตามจนเป็นนิสัยจึงต้องมีการปลูกฝัง (Inculcate) ตั้ง
แต่วัยเด็ก (บัวรุ่ง สุขพรหม 2525: 26) ทั้งนี้ใช้โดยการบอกหรือแนะนำเท่านั้น
แต่ครูควรจะทำตนเป็นแบบอย่างและเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น
เพื่อการเข้าใจและยอมรับ

ในการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมนักเรียนก็มีประโยชน์ต่อนักเรียน
อย่างมากเช่นเดียวกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน สมิตร์ คุณานุกร (2518:
99-101) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมนักเรียนไว้ว่า กิจกรรมนักเรียนมีความ

สำคัญมากในการที่จะช่วยให้ความมุ่งหมายทางการศึกษามุ่งถึงผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นจะต้องอาศัยกิจกรรมเหล่านี้ กิจกรรมนักเรียนจะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติ นอกจากนี้ การให้นักเรียนได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ในชุมชนโดยตรงย่อมมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำให้นักเรียนเกิดความรักและห่วงใยในวัฒนธรรมของตน อาทิเช่น การให้นักเรียนเข้าไปศึกษาในพิพิธภัณฑ์ ตั้งแต่ยังเด็กจะทำให้เด็กได้รับความรู้ในการรักษาโบราณสถาน เกิดทัศนคติที่ดีต่อมรดกทางวัฒนธรรมของตน ทั้งนี้เพราะนักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงเหล่านั้นด้วยตนเอง

แหล่งความรู้ในชุมชนจึงเปรียบเสมือนห้องปฏิบัติการของนักเรียน บราวน์ เลวิส และฮาร์เคลอโรด (Brown, Lewis and Harclerod 1959: 51) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนเพื่อการศึกษาว่า การพานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ และการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนนั้น เป็นการนำเอาชุมชนกับโรงเรียนมาใกล้ชิดกัน ทำให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาดังนี้

1. ชุมชนเป็นแหล่งความรู้ที่แท้จริง สามารถที่จะศึกษาได้โดยตรงและเป็นรูปธรรม สามารถนำเนื้อหาวิชาในโรงเรียนไปเกี่ยวข้องกับชุมชน ซึ่งเปรียบเสมือนห้องทดลองได้
2. เป็นวิธีเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาความรับผิดชอบ วินัยและความมีมนุษยสัมพันธ์ระหว่างกัน
3. ทำให้นักเรียนมีความตั้งอกตั้งใจและสนใจการเรียนมากขึ้น
4. ทำให้มีการแสดงออกทางการพูดและการเขียนอยู่เสมอ

ต่อการให้การศึกษาแก่ประชาชนในชุมชนนั้น ครูควรมีบทบาททั้งในด้านการให้การศึกษา การอบรมศีลธรรมจรรยา และการถ่ายทอดวัฒนธรรม ครูควรเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน มีบทบาทในการเป็นผู้นำ ร่วมศึกษาวิจัยและวิเคราะห์สังคม รู้จักสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน รวมทั้งมีบทบาทในการปฏิรูปสังคม (สุจริต เทียรชอบ 2514: 108-117) ซึ่งในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนี้ จะทำให้การศึกษามีบทบาทในการพัฒนาชุมชน สามารถรับรู้ปัญหาและเข้าร่วมแก้ไข สนองตอบความต้องการของชุมชนได้อย่างเต็มที่

ต่อแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนี้ สาขาวิชา บัณฑิต (2514: 47-50) ได้เสนอแนวทางสร้างสมรรถภาพในการเป็นครู ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับชุมชนไว้ว่า "ครูต้องสามารถสร้างสัมพันธ์ที่ดีและร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดี โดยรู้จักวางตนให้สมกับที่เป็นครู บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนตามความเหมาะสม"

ในฐานะที่ครูเป็นผู้มีบทบาทในการเป็นผู้นำท้องถิ่น ฉะนั้นนอกจากการให้การศึกษแก่นักเรียนในสถานวิชาการแล้ว ครูควรมีบทบาทในการอบรมศีลธรรมจรยาแก่นักเรียน มีจิตใจและศีลธรรมอันดีงาม เป็นแบบฉบับที่ดีแก่นักเรียนและบุคคลทั่วไป นั่นคือครูจะต้องมีบทบาทในการอบรมศีลธรรมจรยาและถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียน ตลอดจนประชาชนในชุมชน

สุจริต เพ็ชรธอม (2514: 110-112) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในสังคมเกี่ยวกับการส่งเสริมรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและถ่ายทอดวัฒนธรรมไว้ดังต่อไปนี้

1. ในการอบรมศีลธรรมจรยา ครูทำได้โดยการสั่งสอนแนะนำและกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี

2. ในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ครูควรแนะนำให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย ตลอดจนการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมอาจทำได้หลายอย่างเช่น

2.1 แทรกเรื่องวัฒนธรรมในวิชาขณะสอน

2.2 จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เกี่ยวกับวัฒนธรรม โดยจัดให้มีชุมนุม

วัฒนธรรมขึ้น

2.3 พานักเรียนไปร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีการจัดขึ้นในชุมชน

3. ในการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ครูควรทำประโยชน์แก่ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมเป็นกรรมการหรือสมาชิกขององค์การกุศลที่จัดตั้งขึ้น

จากบทบาทสำคัญของครู โดยเฉพาะครูภาษาไทยในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยนี้ ในการศึกษาและพัฒนาบทบาทของครู จึงมีข้อเสนอแนะเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเท่านั้น แต่จะต้องศึกษาและพัฒนา รวมไปถึงบทบาทที่มีต่อชุมชนในการศึกษาคนควา การเข้าร่วมกิจกรรมและถ่ายทอดความรู้แก่สังคม รวมทั้ง

การปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนของครูควบคู่กันไปด้วย จึงจะสามารถพัฒนาประสิทธิภาพของครูในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยได้อย่างแท้จริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของทั้งของไทยและของต่างประเทศ

สำหรับในวงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทยนั้น ได้มีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูภาษาไทยเกี่ยวกับบทบาทในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยไว้มากมาย แต่อย่างไรก็ตามได้มีผู้ทำการวิจัยซึ่งเกี่ยวข้องกับและมีประโยชน์ น่าสนใจไว้ นั่นคือ เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และลักษณะที่พึงปรารถนาของครู สุวรรณ เนตยากร (2519) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และลักษณะที่พึงปรารถนาของครูในระดับมัธยมศึกษา" เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และบุคลิกลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในระดับมัธยมศึกษา โดยใช้ตัวอย่างประชากร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร 10 โรงเรียน จำนวน 230 คน และผู้ปกครองของนักเรียนอีก 230 คน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาทัศนคติของนักเรียนและผู้ปกครองเหล่านี้ ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูในระดับมัธยมศึกษา นอกจากความรู้สามัญและวิชาครูแล้ว ความรู้พิเศษของครูควรจะได้แก่ ความรู้ในค่านิยม หลักสูตรและวิธีสอน รวมถึงความสามารถทางดนตรี นาฏศิลป์และการช่าง และนอกจากการสอนแล้ว ครูควรอบรมสั่งสอนนักเรียนให้เป็นคนดี ครูควรมีความยุติธรรม ตั้งใจสอนและยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน

พิมพ์ภรณ์ นโยรัตน์ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สถานภาพของครูมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8" เพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพของครูในระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นครูจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8 จำนวน 22 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 520 คน ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 7 ด้านด้วยกันคือ ด้านวิชาการ ทักษะในการสอน การปฏิบัติงานของครู จิตวิทยาและการปกครองชั้นเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชน การส่งเสริมรักษามรดกวัฒนธรรม ประเพณี และคุณลักษณะพิเศษ ผลของการวิจัยปรากฏว่า สถานภาพของครูอยู่ในเกณฑ์ทั้งหญิงและชาย และในด้านการสอน การปฏิบัติตนของครู และการส่งเสริมรักษา

ชนบทรรมนิยมประเพณี ครูหญิงและชายมีสถานภาพที่ไม่ต่างกัน สำหรับครูซึ่งมีอายุมาก และมีอายุน้อย จะมีระดับสถานภาพทางวิชาการ การปฏิบัติตนของครูและคุณลักษณะพิเศษต่างกัน แต่จะไม่ต่างกันในด้านการสอน จิตวิทยาและการปกครองชั้นเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชนและการส่งเสริมวิถีวัฒนธรรมประเพณี ส่วนครูที่มีประสบการณ์มาก จะมีสถานภาพทางวิชาการ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชุมชน และการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีน้อยกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อย เนื่องจากครูที่มีประสบการณ์น้อยจะพยายามศึกษาค้นคว้าและจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ

กอบแก้ว สิงห์ดี (2521) ได้ศึกษาเรื่อง "ความคิดเห็นของนิสิตคณะครู-ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่บ่อวัฒนธรรมไทย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตคณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่บ่อวัฒนธรรมไทยด้าน ภาษา ศิลปกรรม วรรณคดี ศาสนา จรรยาบรรณ การแต่งกาย ตลอดจนชนบทรรมนิยมประเพณีไทย โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นนิสิตคณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2520 จำนวน 378 คน ผลการวิจัยพบว่า ในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม นิสิตส่วนใหญ่เข้าใจความหมายและลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมเป็นอย่างดี ในด้านความรู้สึกซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมไทย นิสิตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นและซาบซึ้งต่อลักษณะความสำคัญของวัฒนธรรมไทยด้านศิลปกรรม ภาษา ศาสนา จรรยาบรรณ การแต่งกายและชนบทรรมนิยมประเพณีบางอย่างในทางดี ส่วนความรู้สึกที่ต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทยนั้น นิสิตมีความเห็นว่าวัฒนธรรมไทยด้านการใช้ภาษา ความศรัทธาต่อศาสนา ความรู้สึกต่อวรรณคดีไทย การแต่งกาย การยึดมั่นในชนบทรรมนิยมประเพณี การเคารพยกย่องผู้ใหญ่ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เลวลง

ชฎาพร พัชรชัยเรียม (2525) ได้ศึกษาเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคม ของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาในเรื่องการรักอิสระ ความรับผิดชอบ ระเบียบวินัย การเคารพพระแบบอาวุโส การถือพรคคือพวก การตรงต่อเวลา การประหยัดมัธยัสถ์ การนิยมไทย การบำเพ็ญประโยชน์ และการพึ่งตนเอง โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชากรซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

8 โรงเรียน เป็นโรงเรียนรัฐบาล 4 โรงเรียน และโรงเรียนเอกชน 4 โรงเรียน
รวมทั้งสิ้น 800 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับค่านิยมทางสังคม
10 ประการ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความคิดเห็น
เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ในเรื่องการ
เคารพอำนาจ การถือพรรคถือพวก การตรงต่อเวลา การประหยัดมัธยัสถ์ และ
การนิยมไทย ส่วนในเรื่องการรักอิสระ ความรับผิดชอบ ระเบียบวินัย การบำเพ็ญ
ประโยชน์ การพึ่งตนเอง นั้น นักเรียนทั้งสองระดับมีความเห็นที่แตกต่างกัน ที่ระดับ
ความมีนัยสำคัญ .05 นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เสนอแนะว่า โรงเรียนควรจัดกิจกรรม
เสริมหลักสูตร ที่ให้โอกาสแก่นักเรียนได้พัฒนาค่านิยมทางสังคม เช่น การจัดตั้งชุมนุม
ต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

วิไลวรรณ ทรัพย์เจริญ (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่อง " ความคิดเห็นของ
ผู้บริหารการศึกษา ครูภาษาไทย และนักเรียนเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูภาษาไทย "
เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาครูภาษาไทยและนักเรียนเกี่ยวกับสมรรถ-
ภาพของครูภาษาไทย โดยใช้ตัวอย่างประชากร 3 ประเภท คือ ผู้บริหารการศึกษา
ครูภาษาไทย และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย 10 โรงเรียน
ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 434 คน แบบสอบถามที่ใช้มี 3 ชุด เพื่อตาม
ประชากรทั้ง 3 ประเภท มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าโดยครอบคลุมเนื้อหา
2 ด้าน คือด้านภาระงานและหน้าที่ของครูและด้านทักษะของครูภาษาไทย ผลการวิจัย
พบว่า สมรรถภาพที่จำเป็นมากที่สุดสำหรับครูภาษาไทยได้แก่ สมรรถภาพในการสอน
และเตรียมการสอน การมีความกระตือรือร้นในการสอนและปรับปรุงการสอน สามารถ
ใช้ภาษาได้ดี และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี เข้าใจง่าย ทำให้การถ่ายทอดความรู้
วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับนักเรียนอันจะมีผลให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ
สำเร็จเป็นอย่างดี

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ก็มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย
รวมทั้งยังมีผลต่อเนื่องไปถึงการสอดแทรกเนื้อหาวัฒนธรรมลงในการจัดกิจกรรม
เสริมหลักสูตรด้วย สมลักษณ์ สุขหอม (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

"โปรแกรมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่าชานาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" ขึ้นเพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา และนำข้อมูลที่ได้นำมาสร้างเป็นโปรแกรมกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาภาษาไทย โดยใช้แบบสอบถาม 2 ชุด สำหรับตัวอย่างประชากรที่เป็นอาจารย์ภาษาไทย 96 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 400 คน จากโรงเรียนรัฐบาล 16 โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ผลของการวิจัยปรากฏว่า ความมุ่งหมายที่สำคัญในการจัดกิจกรรมคือ เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะทางภาษาไทยและเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความสามารถ ผู้ริเริ่มและดำเนินการจัดกิจกรรมคือ อาจารย์หมวดวิชาภาษาไทยร่วมกับนักเรียน เงินที่นำมาจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ได้มาจากงบประมาณของโรงเรียนและการจัดขายของหารายได้เวลาที่สมควร เป็นวันที่เพิ่มการเรียนการสอน ประเภทกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการใช้ภาษา และมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมทุกครั้ง ปัญหาที่พบคือบางครั้งนักเรียนและอาจารย์บางส่วนไม่สนใจ ขาดงบประมาณ เวลาและอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม

สำหรับการสอนเนื้อหาความรู้วัฒนธรรมหรือคติชนวิทยาในชั้นเรียนนั้น วิมลคำศรี (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนคติชนวิทยาในวิทยาลัยครูภาคใต้" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้สอนวิชาคติชนวิทยา 10 คน และนักศึกษาซึ่งเรียนวิชาคติชนวิทยา 100 คน ในวิทยาลัยครูภาคใต้ทั้ง 5 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยครู สงขลา ยะลา ภูเก็ต นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์และมองเห็นคุณค่าของคติชนวิทยา นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกเรียนวิชานี้ด้วยความสมัครใจ ครูอาจารย์ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องภาษาดั้ง ปรีศนา เพลง กล่อมเต๊กมาก แต่ให้ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมชาวยาน ละครชาวยาน ระบายชาวยาน น้อย สารสำคัญที่ครูอาจารย์เน้นมากเป็นอันดับแรก ๆ คือ ความรู้ความเข้าใจในรูปแบบและเนื้อหาของข้อมูลประเภทต่าง ๆ วิธีการเก็บรวบรวมและประโยชน์ของข้อมูลทางคติชนวิทยา ทั้งครูอาจารย์และนักศึกษาต่างเห็นว่า หลักสูตรและเนื้อหาวิชาคติชนวิทยาน่าสนใจ น่าศึกษา เพราะก่อให้เกิดประโยชน์นั้นก่อให้เกิดให้นักศึกษาเกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น ช่วยให้นักศึกษาได้เข้าใจรูปแบบของวัฒนธรรม และพฤติกรรมสร้างสรรค์ของกลุ่มชนในท้องถิ่น เป็นการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในกลุ่มชน และช่วยให้นักศึกษาได้บูรณกัน พัฒนาตลอดจนเผยแพร่ให้กว้างขวางออก

ไป แต่ควรจะปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้ใกล้เคียงเหมาะสมควรกับเวลาเรียน ในด้านกิจกรรม และวิธีการสอน ครูอาจารย์และนักศึกษาเห็นว่า การเรียนการสอนลักษณะสหวิทยาจะมี ประสิทธิภาพสูง หากใช้วิธีสอนแบบฝึกปฏิบัติจริง แบบศูนย์การเรียน แบบสาธิต แบบ อภิปราย รายงาน และมีกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง แต่ในทางปฏิบัติครูมักใช้การบรรยาย และบอกจดยุ่่มาก และทางเห็นว่าแหล่งวิชาการในท้องถิ่น ผลงานของนักศึกษา ศูนย์ วัฒนธรรมของวิทยาลัยเป็นแหล่งเอกสารที่คุ้มค่าต่อการเรียนการสอนมากที่สุด แต่ครู อาจารย์ก็ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่เพราะมีปัญหาหลายประการ

ต่อมาได้มีผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับการทดลองถ่ายเทควัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เยาวชน ขึ้น แต่ทั้งนี้ได้นั้นถึงวิธีการถ่ายเทควัฒนธรรมเป็นสำคัญ ว่าวิธีใดจะได้ผลและมี ประสิทธิภาพสูงสุดโดย จูโร รังสิกรรพ (2524) ได้ทำวิจัยเรื่อง "การทดลองการ ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น แก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" โดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลของการถ่ายเทมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่ม ทดลอง ซึ่งถ่ายเทโดยวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม วิธีสอนในห้องเรียน และวิธีสอน แบบควบคุมที่มีต่อความรู้และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2523 จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบ ทดสอบวัดความรู้ และแบบสอบถามทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการวิจัย พบว่า การถ่ายเทมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้ง 3 วิธี คือวิธีสอนโดยอยู่ค่ายพักแรม วิธีสอนในห้องเรียน และวิธีสอนแบบควบคุม ทำให้ความรู้และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มมีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มที่สอนด้วยวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรม ท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มที่สอนในห้องเรียนและกลุ่มที่สอนแบบควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และกลุ่มที่สอนในห้องเรียน มีความรู้และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรม ท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มที่สอนแบบควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รุติมา ช่างไม้ (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การทดลองการถ่ายเทมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดราชบุรี" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ เปรียบเทียบผลการถ่ายเทมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการ

ภายทอด ค่ายวิธีสอนในห้องเรียน วิธีอยู่ค่ายพักแรมกับกลุ่มควบคุมที่มีต่อความรู้ความ
 เข้าใจและทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียน
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดราชบุรี มีการศึกษา 2523 จำนวน
 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มละ 20 คน โดยให้แต่ละ
 กลุ่มได้รับวิธีการสอนที่แตกต่างกัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่
 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น แบบสอบถามวัดทัศนคติ
 ต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และโครงการฉายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี
 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ได้รับการฉายทอดค่ายวิธีสอนในห้องเรียนและวิธีอยู่ค่ายพักแรม
 มีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่าง
 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มที่ได้รับการฉายทอดค่ายวิธีอยู่ค่ายพักแรม มี
 ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการ
 ฉายทอดค่ายวิธีสอนในห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

✓ วรรณี ศิวกุล (2524) ได้วิจัยเกี่ยวกับการฉายทอดมรดกทางวัฒนธรรม
 เรื่อง "การทดลองการฉายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนคร-
 ปฐม" เพื่อเปรียบเทียบผลการฉายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างกลุ่มทดลอง
 ที่ได้รับการฉายทอดค่ายวิธีอยู่ค่ายพักแรม วิธีสอนในห้องเรียน และวิธีควบคุม ที่มีต่อ
 ความรู้ และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดนครปฐม มีการศึกษา 2524 จำนวน
 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มละ 20 คน โดย
 ให้แต่ละกลุ่มได้รับวิธีการที่แตกต่างกัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่
 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและแบบสอบถามวัดทัศน-
 คติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลของการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ได้รับการฉายทอดค่าย
 วิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม และวิธีสอนในห้องเรียน มีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ
 ต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 และกลุ่มที่ได้รับการฉายทอดค่ายวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติต่อ
 มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการฉายทอดค่ายวิธีสอนในห้องเรียนอย่าง
 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ ชนิดา วิยวุฒิเกียรติ (2524) ยังได้ทำการวิจัยเรื่อง "การทดลองการถ่ายทอดกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น แก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการถ่ายทอดกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มทดลอง ซึ่งถ่ายทอดด้วยวิธีสอนโดยอยู่ค่ายพักแรม วิธีสอนในห้องเรียนและวิธีสอนแบบควบคุมที่มีต่อความรู้ และทัศนคติต่อกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนรัฐบาลสหศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2523 จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบทดสอบวัดความรู้ในกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น จากการวิจัยปรากฏผลว่า การถ่ายทอดกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยวิธีสอนโดยอยู่ค่ายพักแรม ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ และมีทัศนคติต่อกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนวิธีการสอนในห้องเรียนทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และมีทัศนคติต่อกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวิธีสอนโดยการอยู่ค่ายพักแรมทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และมีทัศนคติต่อกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มที่ใช้วิธีสอนในห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อุบลวรรณ รวณานันท์ (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การทดลองการถ่ายทอดกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครราชสีมา" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลของการถ่ายทอดกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน การอยู่ค่ายพักแรม กับกลุ่มควบคุมที่มีต่อความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติต่อกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2523 จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มละ 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ และแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และโครงการถ่ายทอดกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียนและวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติต่อกรรมกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และกลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีผู้ค่ายพักแรม มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติต่อ
มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียนอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในต่างประเทศ การจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนถือเป็นวิธีการสำคัญและมี
ประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน สกิลแมน (Skillman 1959: 1958)
ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียน 4 ด้าน คือ สภา
นักเรียน และกรรมการห้องเรียน ชุมชมทางวิชาการ ชุมชมหนังสือพิมพ์ละครและดนตรี
และชุมนุมผู้สนใจพิเศษต่าง ๆ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นปีที่ 3 ใน
โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในญี่ปุ่นจำนวน 3 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรม
นอกห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าผลการเรียนของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม
นอกห้องเรียนจะสูงกว่าผลการเรียนของผู้ที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรม

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาถึงการนำความรู้ทางวัฒนธรรมมาประกอบการเรียน
การสอน ตลอดจนจนถึงการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังที่อเล็กซาน-
เดอร์ มินิเตอร์ (Alexander-Miniter 1982: 4262-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติ
ความเป็นมาของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นโดยอาศัยแนวการศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยา
โดยให้นักเรียนทั้งนิวยอร์ก นิวเจอร์ซีย์ และผู้ใหญ่ในแฟรงก์ฟอร์ดตะวันออกของเมืองฟิลาเดล-
เฟีย รัฐเพนซิลวาเนีย เข้าร่วมศึกษาในโครงการที่จัดขึ้นด้วยการศึกษาประวัติความ
เป็นมาของประชาชนในชุมชน โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน รวมทั้งจากเทป
บันทึกเสียงเอกสารและอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนจะต้องตั้งคำถามเกี่ยวกับ ความเชื่อ
ทัศนคติ แนวคิดในแง่ของเชื้อชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมและศาสนา ซึ่งผลการวิจัย
ได้อธิบายถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของสมาชิกในชุมชน ช่วยให้เกิดความเข้าใจ
ชุมชน และประสานสัมพันธ์วัฒนธรรมของโรงเรียนและวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมให้เข้ากัน
ได้ดียิ่งขึ้น

โบรเดอร์ริก (Broderick 1981: 1922-A) ได้ศึกษาความคิดเห็นของ
ครูที่มีต่อการจัดการศึกษาของชุมชน เพื่อสำรวจวิธีการที่ครูใช้เป็นหลักในการจัดการ

ศึกษาของชุมชน 3 คำน ไค้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการศึกษา การไร้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากร และบโนทัศน์ของครูเกี่ยวกับหลักสูตร ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์ครู ผู้อำนวยการศึกษาชุมชน ผู้อำนวยการหลักสูตร ศึกษา นิเทศก์ กรรมการการศึกษา และประชาชนในท้องถิ่น ผลการวิจัยปรากฏว่า การรับรู้ของครูต่อการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและการพัฒนาหลักสูตร เป็นไปในทางบวก แต่ครูเองไม่ได้มีการนำแหล่งความรู้ในชุมชนมาใช้ประกอบการสอนของตนเท่าที่ควร และไม่ใคร่แสดงออกให้เห็นว่าใคร่ตระหนักถึงความเกี่ยวข้องระหว่างหลักสูตรและการศึกษาของชุมชนมากนัก

กรูบิส (Grubis 1982: 4263-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของชุมชนชาวออลาสกา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนในหมู่บ้าน ออลาสกา อาลูติก แอสกีโม เพื่อทดสอบสมมติฐานแห่งการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการเรียนการสอน 3 คำน ไค้แก่ รูปแบบและอิทธิพลของชุมชนในการจัดการศึกษา สภาพสังคมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการศึกษา รวมทั้งงบประมาณรายจ่ายและผลดีของการที่ชุมชนเข้าร่วมในการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยปรากฏว่า สมมติฐานส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนและยอมรับ